فصلنامه رویکردهای پژوهشی نو در علوم مدیریت

شماره ۳۶،
دوره شانزدهم،
سال دوم،
زمستان ۱۴۰۳
صص ۱-۱۳

طراحی مدلی به‌منظور تعیین عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان (موردمطالعه مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر)

اعظم جوکار[۱]، محمد بهروزی[۲]

چکیده

پژوهش حاضر باهدف بررسی طراحی مدلی به‌منظور تعیین عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان (مطالعه موردی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر) اجراشده است. جامعه آماری دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر و نمونه آماری ۱۰۰ نفر از دانش‌آموزان موردمطالعه و ابزار سنجش در این پژوهش پرسش‌نامه ۳۳ سؤالی پیشرفت تحصیلی و پرسش‌نامه ۲۰ سؤالی عوامل فرهنگی و عوامل اجتماعی می‌باشد یافته‌ها نشان دادند در فرضیه اصلی تحقیق نشان دادیم بین عوامل فرهنگی و اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر رابطه معنادار وجود دارد. بر اساس نتایج حاصله از آزمون ضریب همبستگی بین عوامل فرهنگی و اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی رابطه معنادار وجود دارد زیرا سطح معناداری ۰۱٪ می‌باشد. که فرضیه با ۹۹٪ احتمال مورد تأیید است. در فرضیه اول دریافتیم بین عوامل اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر رابطه معنادار وجود دارد. بر اساس نتایج حاصله از آزمون ضریب همبستگی بین عوامل اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر رابطه معنادار وجود دارد همچنین بر اساس نتایج حاصله از آزمون ضریب همبستگی بین عوامل فرهنگی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معنادار وجود دارد که فرضیه با ۹۷٪ احتمال مورد تأیید است. نتایج کلی تحقیق حاکی از این است که بین عوامل فرهنگی و اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر رابطه معنادار وجود دارد.

واژگان کلیدی: عوامل فرهنگی، عوامل اجتماعی، پیشرفت تحصیلی، دانش‌آموزان، مقطع ابتدایی، شهرستان بوشهر

[۱] کارشناس مسئول سنجش اداره امورش و پرورش گناوه و دانش‌آموخته کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بوشهر، بوشهر، ایران (نویسنده مسئول) 3539333843@iran.ir

[۲] گروه مدیریت آموزشی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران Dr_m_behroozi@yahoo.com

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-09-09]

شماره ۳۶،
دوره شانزدهم،
سال دوم،
زمستان ۱۴۰۳
صص ۱-۱۳

بیان مسئله

نقش فرهنگ در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در تمام مقاطع تحصیلی بسیار زیاد است اما در هر مقطعی باید از دیدگاه ویژه‌ای به آن نگریست عوامل فرهنگی و اجتماعی در مقطع ابتدایی سهم بسزایی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد چراکه در این مقطع دانش‌آموزان در حال شکل‌گیری و تکوین شخصیت هستند همچنین در این مقطع دانش‌آموزان ازنظر سنی رشد نموده و آمادگی کافی برای پذیرش بسیاری از مسائل را پیدا نموده‌اند. حال اگر این پتانسیل در جهت مثبت به کار گرفته شود، بسیار گره‌گشا خواهد بود و عامل مهمی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به‌حساب خواهد آمد و اگر خدای‌نخواسته به انحراف کشیده شود و در جهت منفی به کار گرفته شود اثرات مخرب آن بسیار زیاد خواهد بود. زیرا عوامل فرهنگی و اجتماعی شخصیت افراد را می‌سازد و با درونی شدن در وجود آن‌ها عامل هدایت‌کننده‌ی آن‌هاست (جهانیان، ۱۳۸٤). بنابراین هم می‌تواند سکوی پرتاب فرد به‌سوی رشد و ترقی بوده و او را به اوج برساند و هم می‌تواند او را به انحطاط و سقوط بکشاند. پس باید مسئولین در مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر امر به این نکته توجه نموده و زمینه‌هایی را فراهم آورند که سبب رشد فرهنگی دانش‌آموزان گردد و عوامل انحراف را شناسایی نموده و راه را بر کجروی‌ها ببندند (باندورا، ۱۳۹۲). البته باید اذعان داشت که مسائل فرهنگی باید از پایه‌ی ابتدایی مدنظر قرار گیرد و روی ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی از کودکی تأکید گردد و اموری که آینده می‌خواهیم به آن برسیم از پایه روی آن کار شود مثلاً اهمیت علم و دانش به‌عنوان یک ارزش اساسی از کودکی مورد تأکید قرارگرفته و در این مورد خانواده، مدرسه و جامعه هماهنگ عمل نمایند (جی کارتلج، جی اف میلبون، ۱۳۹۲). همچنین فقط این مورد در شعار مطرح نباشد بلکه عملاً به آن توجه شده و دانش‌آموز، آن را عملاً مشاهده نماید با نگاهی به جوامعی که امروز توسعه‌یافته‌اند مشاهده می‌کنیم که این کشورها به آموزش‌وپرورش بهای زیادی داده و این مورد را در جامعه نهادی نموده‌اند. در کشوری که به علما و صاحب‌نظران اهمیت داده می‌شود و از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند بی‌شک این مورد انگیزه‌ای قوی برای آموزش ایجاد خواهد نمود. همچنین باید زمینه‌ای ایجاد شود که افراد تحصیل‌کرده دغدغه معاش نداشته باشند. زیرا اگر قرار باشد نقش مسائل اقتصادی را نادیده بگیریم موفقیت زیادی حاصل نخواهد گردید (داودی، ۱۳۹٤).

بنابراین باید طوری برنامه‌ریزی شود که افراد ضمن ارتقاء فرهنگی ازنظر اقتصادی نیز بی‌نیاز گردند البته منظور از ارتقاء فرهنگی تنها آموزش در زمینه‌ای خاص نیست زیرا آموزش در هر زمینه‌ای که باشد ارتقاء سطح فرهنگ را به همراه خواهد داشت (داودی، ۱۳۹٤). چه در زمینه‌ی اقتصادی و چه در زمینه‌ی علوم فلسفی و یا علوم تجربی باشد. دانش حدومرز ندارد و در تمام زمینه‌ها امروزه راه باز است اما باید زمینه‌ی لازم وجود داشته باشد و بستر لازم فراهم آمده باشد. در مقطع ابتدایی دانش‌آموز گرفتار بحران‌های زیادی است و مسائل زیادی را باید برای خود حل نماید مرحله بازاندیشی در مورد ارزش‌ها و هنجارهاست و مواردی که در کودکی برای او درونی شده نسبت به آن‌ها بازاندیشی می‌نماید از نو آن‌ها را مورد تجزیه‌وتحلیل قرار می‌دهد و آن‌ها را می‌آزماید پس باید وی را کمک نموده تا از این تجربه سربلند بیرون آید اشتباهات را اصلاح نموده و تجربیات موفق را تأیید نماید لازم به ذکر است که در این مرحله بسیاری از دام‌ها برای وی گسترده شده است و در این بازاندیشی او را به بیراهه می‌کشاند

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-09-09]

شماره ۳۶،
دوره شانزدهم،
سال دوم،
زمستان ۱۴۰۳
صص ۱-۱۳

(باندورا[3]، ۱۳۹۲). مدل مناسب عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر کدام است؟

پیشینه‌ی تحقیق

تحقیقات داخلی

صالحی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه‌ی بین انگیزه و راهبردهای یادگیری زبان این تحقیق رابطه بین انگیزه و استفاده از راهبردهای یادگیری زبان توسط دانشجویان دانشگاه را موردبررسی قرار داد. بعلاوه متغیرهایی چون جنسیت و سطح بسندگی زبان موردمطالعه قرار گرفت، ابزار استفاده‌شده در این تحقیق شامل موارد زیر می‌گردد: الف- پرسش‌نامه‌ای در مورد انگیزه که توسط ولراند و همکاران (۲۰۰۵) ساخته‌شده بود. ب- پرسش‌نامه دیگری در مورد راهبردهای یادگیری زبان که توسط آکسفورد (۱۹۹۰) ساخته‌شده بود. ج- یک تست تافل. نتایج این تحقیق نشان داد که انگیزه بیرونی رابطه معنی‌داری با انتخاب راهبردهای یادگیری زبان نداشت، این در حالی است که انگیزه درونی رابطه معنی‌داری با راهبردهای یادگیری زبان پیدا کرد. همچنین تفاوتی بین زنان و مردان به لحاظ انتخاب و استفاده از راهبردها وجود نداشت و سطح بسندگی زبان تفاوتی در استفاده از استراتژیک‌ها و راهبردها ایجاد نکرد. همچنین، زبان آموزان ایرانی بیش‌تر از انگیزه درونی برخوردار بودند تا از انگیزه بیرونی.

معینی کیا (۱۳۹۹)در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه راهبردهای یادگیری خودتنظیم و راهبردهای انگیزش برای یادگیری با پیشرفت تحصیلی دانشجویان است. روش پژوهش از نوع مطالعات همبستگی است. جامعه آماری ۸۳٤۱ دانشجوی ترم ۳ و بالاتر رشته‌های غیرپزشکی مشغول به تحصیل در نیمسال دوم سال تحصیلی ۸۸ -۱۳۸۷ دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل بود. نمونه آماری ۳۱۹ نفر (۱۹۳ دختر و ۱۲٦ پسر) بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب گردید. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران محاسبه گردید. ابزار پژوهش پرسش‌نامه ۲٤ سؤالی راهبردهای یادگیری خودتنظیم (SRLS) زیمرمن و پونز (۱۹۸٦) با پایایی ۰/۸۹ و پرسش‌نامه ٤٤ سؤالی پیشرفت (MSLQ) اکلز (۱۹۸۳) با پایایی ۰/۹۱ بوده است. معدل کل دانشجویان در ترم‌های قبلی نیز به‌عنوان شاخص پیشرفت تحصیلی در نظر گرفته شد. داده‌ها با استفاده از روش رگرسیون چندگانهٔ مدل ورود (اینتر) تجزیه‌وتحلیل شد. یافته‌های پژوهش نشان داد متغیرهای راهبردهای یادگیری خودتنظیم و راهبردهای انگیزش برای یادگیری پیش‌بین معناداری برای پیشرفت تحصیلی دانشجویان هستند (P>۰/۰۱). راهبردهای انگیزش برای یادگیری در بین دانشجویان از حد متوسط بالا بوده (P>۰/۰۱) ولی راهبردهای یادگیری خودتنظیم دانشجویان تفاوت معناداری با حد متوسط نداشت (P<۰/۰۵). با توجه به ساختار محیط‌های آموزشی، شیوهٔ تدوین محتواهای آموزشی و نیز الگوهای تدریس مورداستفادهٔ استادان، بالا نبودن راهبردهای یادگیری خودتنظیم دانشجویان منطقی به نظر می‌رسد.

بختیاری (۱۳۹۸) در تحقیقی با عنوان رابطه انگیزش و یادگیری نشان داد بارها دانش‌آموزانی را دیده‌ایم که ازلحاظ توانایی و استعداد یادگیری بسیار شبیه به هم هستند، اما در پیشرفت تحصیلی تفاوت‌های زیادی با یکدیگر دارند. این تفاوت‌ها نه‌تنها در یادگیری درس‌های آموزشگاهی بلکه در سایر فعالیت‌های غیر تحصیلی نیز به چشم می‌خورد.

---

[3]- Bandura

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-09-09]

شماره ۳۶،
دوره شانزدهم،
سال دوم،
زمستان ۱۴۰۳
صص ۱-۱۳

این جنبه از رفتار آدمی به حوزه انگیزش مربوط می‌شود (سیف، ۱۳۸۷). مقاله حاضر ضمن تعریفی از انگیزش و انگیزه، اهمیت آن را بررسی کرده و انگیزش را در دو سطح عمومی و خصوصی بیان خواهد کرد. این تحقیق به بررسی رویکردهای مختلف انگیزشی و ارتباط برخی از آن‌ها را با سایر جنبه‌های زندگی خواهد پرداخت و درنهایت به فنونی برای ایجاد انگیزش در دانش‌آموزان و دانشجویان اشاره‌کرده و پیشنهادهایی برای برانگیختن و حفظ توجه و علاقه به یادگیری در دانش‌آموزان خواهد داشت.

همایونی (۱۳۹۸)در پژوهشی به بررسی رابطه‌ی بین سبک‌های یادگیری، سبک‌های شناختی و انتخاب رشته‌های تحصیلی دانش‌آموزان پسر دبیرستانی به این نتیجه رسید که. ۳۰۰ پسر سال دوم دبیرستان‌های تهران که رشته‌های ریاضی، علوم تجربی و علوم انسانی را به‌عنوان رشته تحصیلی انتخاب کرده بودند، نمونه این بررسی را تشکیل دادند. از پرسشنامه‌ی سبک‌های یادگیری کلب (LSI) و آزمون شکل‌های گروهی نهفته ویتکین (GEFT) استفاده شد تا چهار سبک یادگیری (همگرا، واگرا، جذب‌کننده و انطباقی) و دو سبک‌شناختی (وابسته به زمینه و مستقل از زمینه) در آزمودنی‌ها اندازه‌گیری شود. نتایج نشان دادند که آزمودنی‌های برخوردار از سبک‌شناختی مستقل از زمینه، بیش‌تر ریاضی و علوم تجربی را به‌عنوان رشته‌های تحصیلی انتخاب می‌کنند. درحالی‌که آزمودنی‌های دارای سبک‌شناختی وابسته به زمینه‌ی بیش‌تر علوم انسانی را به‌عنوان رشته تحصیلی برمی‌گزینند. همچنین، آزمودنی‌های دارای سبک یادگیری همگرا و جذب‌کننده بیش از آزمودنی‌هایی که از سبک‌های واگرا و انطباقی بهره می‌جویند به انتخاب رشته‌های ریاضی و علوم تجربی می‌پردازند. اما دانش‌آموزان دارای سبک‌های واگرا و انطباقی در مقایسه با گروه همگرا و جذب‌کننده بیش‌تر علوم انسانی را برمی‌گزینند.

علوی (۱۳۹۸)در پژوهشی با عنوان عوامل مؤثر در سبک یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شهر تهران دریافت دانش‌آموزان رشته علوم انسانی دارای سبک واگرا و انطباق یابنده، رشته ریاضی – فیزیک دارای سبک همگرا و رشته علوم تجربی دارای سبک جذب‌کننده بوده‌اند، همچنین سبک‌های یادگیری معلمان سه رشته مذکور نیز باهم تفاوت دارد. علوی در نمونه ۳۱۸ نفری رابطه معنی‌داری بین سبک‌های یادگیری و پیشرفت تحصیلی به دست آورد.

تقوایی (۱۳۹۸)در پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی خود با عنوان «مقایسه سبک‌های یادگیری (همگرا، واگرا، جذب‌کننده و انطباق یابنده) معلمان و دانش‌آموزان مراکز پیش‌دانشگاهی پسرانه، رشته‌های علوم انسانی، علوم تجربی و ریاضی فیزیک شهرستان ورامین»، آورده است: بین سبک‌های یادگیری معلمان و دانش‌آموزان رشته علوم انسانی، ریاضی فیزیک و علوم تجربی تفاوت وجود دارد. این تفاوت ناشی از تفاوت‌های شناختی – یادگیری فرد، تفاوت‌های محتوای دروس رشته‌های پیش‌دانشگاهی، تفاوت‌های شخصیتی افراد است. بدین علت که سبک‌های یادگیری اکتسابی هستند درنتیجه جو عاطفی خانواده، نوع برخورد باهمسالان، محتوای دروس، روش تدریس معلمان و شیوه برخورد معلم با یادگیرندگان بر سبک یادگیری افراد تأثیر می‌گذارد.

بر اساس یافته‌های این پایان‌نامه، بیش‌تر معلمان و دانش‌آموزان علوم انسانی دارای سبک واگرا و انطباق‌دهنده هستند. طبق نظریه کلب این افراد برای به دست آوردن اطلاعات به دیگران تکیه می‌کنند، یعنی دوست دارند که معلمانشان اطلاعات لازم را برای آن‌ها ساماندهی و فراهم کنند. در سبک‌های یادگیری معلمان و دانش‌آموزان این رشته همخوانی وجود دارد.

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-09-09]

شماره ۳۶،
دوره شانزدهم،
سال دوم،
زمستان ۱۴۰۳
صص ۱-۱۳

تحقیقات خارجی

اسلاوین، (۲۰۲٤) دریافت پژوهش‌های انجام‌شده نشان داده‌اند که افراد دارای انگیزش پیشرفت زیاد در انجام کارها، ازجمله یادگیری بر افرادی که از این انگیزه بی‌بهره‌اند پیشی می‌گیرند. در رابطه بااینکه انگیزش پیشرفت بالا به موفقیت می‌انجامد یا اینکه موفقیت موجب بالا رفتن سطح انگیزش می‌شود پژوهش‌ها نتایج مشخصی به دست نداده‌اند آنچه معلوم شده این است که انگیزش پیشرفت در ابتدا تحت تأثیر تجارب فرد در خانواده است، اما پس‌ازاینکه دانش‌آموزان چند سالی را در مدرسه کسب تجربه می‌کنند موفقیت و انگیزش بر یکدیگر تأثیر می‌گذارند. موفقیت اشتیاق برای موفقیت بیش‌تر را سبب می‌شود که این به‌نوبه‌ی خود موفقیت را به دنبال می‌آورد. در مقابل دانش‌آموزانی که درنتیجه زحمات خود کسب موفقیت نمی‌کنند، انگیزش برای موفقیت در آینده را از دست می‌دهند. اگوروگلو و البرگ[4] (۲۰۲٤) نشان داد درباره تأثیر انگیزش بر یادگیری پژوهش‌های زیادی انجام‌گرفته است. اگوروگلو و البرگ با بررسی ۲۳۲ ضریب همبستگی بین انگیزه و پیشرفت تحصیلی حاصل از ٤۰ پژوهش انجام‌شده با حجم نمونه ٦۳۷۰۰۰ دانش‌آموز از کلاس اول تا دوازدهم گزارش دادند که ۹۸ درصد از ۲۳۲ ضریب همبستگی بین این دو متغیر مثبت و میانگین ضرایب همبستگی در حدود ۳۳۸ درصد بود، این نشان می‌دهد که انگیزش تا حدود زیادی با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت دارد. اما این مقدار فقط تنها ۱۱ درصد واریانس پیشرفت را تبیین می‌نماید.

مک کله لند[5] و همکارانش، تحقیقات چندی را گزارش کرده‌اند که در آن‌ها نیاز به پیشرفت و نمرات دانشگاهی محاسبه‌شده است. دریکی از این تحقیقات که با دانشجویان انجام‌شده، رابطه معنی‌داری به میزان ۵۱ درصد بین نیاز به پیشرفت و نمرات دانشگاهی به‌دست‌آمده است.

مطالعات دایلر[6] (۲۰۲۳) نشان می‌دهد که سبک‌های یادگیری همبستگی بالایی با پیشرفت تحصیلی و سطح انگیزه ادامه تحصیل دانش‌آموز دارد (به نقل از فتحی، ۱۳۸۲).

روزنبرگ[7] (۲۰۲۳)، دریافت دانش‌آموزانی که امکانات آموزشی کمی دارند، تمایل کم‌تری به انگیزش تحصیلی دارند. همچنین افراد با امکانات آموزشی بالا، احساس نیاز بیش‌تری به در سبک‌های یادگیری می‌نمایند.

کوپر اسمیت[8] (۲۰۲۲) در پژوهش خود به بررسی ارتباط بین سبک‌های یادگیری انگیزش تحصیلی پرداخت و به این نتیجه دست‌یافت که سبک‌های یادگیری با انگیزش تحصیلی ارتباط مثبت دارد.

وگوآن[9] (۲۰۲۱) در تحقیق خود نشان داد که دانش‌آموزان موفق به ویژگی‌های اعتمادبه‌نفس، خودباوری و برداشت از خود آراسته این‌گونه افراد سبک یادگیری همگرا داشته‌اند.

4- Igoroglu and Elberg
5- McKell Land
6- Deller
7- Rosenberg
8- Cooper Smith
9- Vaguan

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-09-09]

شماره ۳۶،
دوره شانزدهم،
سال دوم،
زمستان ۱۴۰۳
صص ۱-۱۳

شاو[10] (۲۰۲۱) در تحقیق خود به توصیف ویژگی‌های دانش‌آموزان موفق و ناموفق اشاره دارد. او در تحقیق خود نشان داد که دانش‌آموزان ناموفق از عملکرد کم‌تری در سبک‌های یادگیری در مقایسه با دانش‌آموزان موفق برخوردارند و واجد رفتارهای نابالغانه هستند.

اولری و بکر[11] در (۲۰۱۳) در مورد تأثیر اقتصاد خانواده بر وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان شهر آمستردام تحقیقاتی نمودند و مشاهده کردند که وضعیت اقتصادی خانواده‌های مرفه در ارتباط کامل با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است و ٥٦٪ خانواده‌هایی که وضعیت اقتصادی آنان ضعیف بوده است بالاترین میزان افت تحصیلی را داشته‌اند.

هولفیش[12] (۲۰۲۰) در تحقیق خود نشان داد که دانش‌آموزانی که در منزل از امکانات رفاهی کم‌تری برخوردارند زمینه افت تحصیلی بیش‌تری دارند وی در یک کار گسترده بین ۱۰۱۰ نفر دانش‌آموز به این نتایج دست‌یافت که هرچه امکانات آموزشی کم‌تری در خانواده برای دانش‌آموز فراهم شود میزان افت تحصیلی بالاتر خواهد بود.

روش تحقیق

در تحقیق حاضر، برای بررسی ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته، از روش پیمایشی استفاده‌شده است که به نظر می‌رسد روشی مناسب برای انجام تحقیقاتی از این نوع می‌باشد. هدف محقق از انجام این تحقیقات توصیف واقعی و منظم خصوصیات یک واقعیت با یک موضوع است، به‌عبارت‌دیگر، یک پژوهشگر در این‌گونه تحقیقات سعی می‌کند تا آنچه هست را بدون هیچ‌گونه دخالت یا استنتاج ذهنی گزارش دهد و نتایج عینی از موقعیت بگیرد. تحقیق حاضر همچنین ازنظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی و به لحاظ ماهیت مسئله و روش گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات همبستگی می‌باشد.

جامعه آماری

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر می‌باشد که تعداد آن‌ها ۳۰۴۳ نفر می‌باشد.

نمونه آماری و روش نمونه‌گیری

در این تحقیق با توجه به حجم وسیع جامعه آماری و به‌منظور تسهیل و تسریع کار پژوهش و صرفه‌جویی در وقت و هزینه‌ها تعداد ۱۰۰ نفر از افراد جامعه آماری به‌صورت تصادفی به‌عنوان نمونه معرفی و برای مطالعه انتخاب شدند با توجه به اینکه دانش‌آموزان ابتدایی توان پاسخ به پرسش‌نامه را ندارند امکان انتخاب تعداد افراد بیش‌تری مقدور نبود.

یافته‌های استنباطی

فرضیه اصلی تحقیق

بین عوامل فرهنگی و اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر رابطه معنادار وجود دارد.

---

[10]- Shaw
[11]- Olri and Becker
[12]- Holfish

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-09-09]

شماره ۳۶،
دوره شانزدهم،
سال دوم،
زمستان ۱۴۰۳
صص ۱-۱۳

جدول ٤-١٥ ضریب همبستگی بین عوامل فرهنگی و اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر

متغیر	ضریب همبستگی	آماره همبستگی
عوامل فرهنگی و اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی	ضریب پیرسون	۰/۵۰۵
	معناداری	۰/۰۱
	تعداد	۱۰۰

بر اساس نتایج حاصله از آزمون ضریب همبستگی بین عوامل فرهنگی و اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی رابطه معنادار وجود دارد زیرا سطح معناداری ۰۱٪ می‌باشد. که فرضیه با ۹۹٪ احتمال مورد تأیید است.

فرضیه‌های فرعی تحقیق:

بین عوامل اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ٤-١٦ ضریب همبستگی بین عوامل اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر

متغیر	ضریب همبستگی	آماره همبستگی
عوامل اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر	ضریب همبستگی	۰/۷۰۱
	معناداری	۰/۰۱
	تعداد	۱۰۰

بر اساس نتایج حاصله از آزمون ضریب همبستگی بین عوامل اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر رابطه معنادار وجود دارد زیرا سطح معناداری ۰۱٪ می‌باشد. که فرضیه با ۹۹٪ احتمال مورد تأیید است.

r=0/741 Sig =0/01

بین عوامل فرهنگی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ٤-١٧ ضریب همبستگی بین عوامل فرهنگی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

متغیر	ضریب همبستگی	آماره همبستگی
عوامل فرهنگی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان	ضریب همبستگی	۰/٤۹۸
	معناداری	۰/۰۳
	تعداد	۵۰

بر اساس نتایج حاصله از آزمون ضریب همبستگی بین عوامل فرهنگی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معنادار وجود دارد زیرا سطح معناداری ۰۳٪ می‌باشد. که فرضیه با ۹۷٪ احتمال مورد تأیید است.

r=0/598 Sig =0/03

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-09-09]

شماره ۳۶،
دوره شانزدهم،
سال دوم،
زمستان ۱۴۰۳
صص ۱-۱۳

رگرسیون چند متغیره

در این بخش از تحقیق معادله پیش‌بینی شاخص‌های عوامل فرهنگی و اجتماعی با استفاده از روش رگرسیون Enter مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

اساساً روش رگرسیون یکی از روش‌های پیچیده آزمون روابط میان متغیرهای تحقیق است، که از طریق آن می‌توان اهمیت نسبی اثرگذاری متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته را پیش‌بینی کرد. لذا این پژوهش با توجه به اینکه غالب متغیرهای مستقل و وابسته در سطح فاصله‌ای سنجیده شده است لذا برای پاسخ‌گویی به پرسش‌های تحقیق از تحلیل رگرسیونی چندمتغیری که نتایج دقیق‌تری حاصل می‌شود، استفاده‌شده است.

برای پاسخ به سؤال‌های تحقیق، بر اساس مرور منابع و چارچوب نظری تحقیق متغیرهای مستقل تأثیرگذار بر متغیر وابسته تحت عنوان پیشرفت تحصیلی وارد مدل شده‌اند در اینجا این تحلیل رگرسیونی جهت سهولت تحلیل و نیز مقایسه‌پذیرکردن تأثیر متغیرهای گوناگون بر پیشرفت تحصیلی عمدتاً از ضرایب بتا (Beta) که وزن‌های متغیرها را برحسب اهمیت آن‌ها نشان می‌دهد استفاده گردیده است.

جدول ۱۸-٤ نتایج آزمون تحلیل رگرسیون پیشرفت تحصیلی و متغیرهای مستقل

روش ورود متغیرها:	Method =Enter
ضریب همبستگی چندگانه	R =۰/۷۰۹
ضریب تعیین	R^2=۰/۵۰۳
ضریب تعیین تعدیل‌یافته	R^2 adj =۰/٤۹٦
خطای معیار	SE =۷/٦
تحلیل واریانس	ANOVA =۷۳/٦
سطح معناداری	Sig =۰/۰۰۰

بر اساس نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره کلیه متغیرهای مستقل وارد معادله شده‌اند و متغیرهایی که تأثیرگذار بودن در معادله باقی‌مانده‌اند و متغیرهای تأثیرگذار توانسته‌اند در حد بسیار عالی با ضریب تعیین ۰/۵۰۳ پیشرفت تحصیلی را تبیین کند و مابقی تغییرات مربوط به متغیرهایی است که در این تحقیق لحاظ نشده است، بنابراین میزان پسماند ۰/٤۹۷ محاسبه می‌گردد.

جدول ۱۹-٤ ضرایب آزمون تحلیل رگرسیون پیشرفت تحصیلی و متغیرهای مستقل

متغیرهای مستقل	b	S. E	Beta	t	sig
مقدار ثابت	٦/٤	۲/۸	----	۲/۲	۰/۰۲
تحصیلات والدین	۰/۳٤٦	۰/۱۱٤	۰/۱۳۳	/٤۸	۰/۰۳
وضعیت شغلی والدین	۰/۲۸٦	۰/۱۳٦	۰/۱٤٤	۰/۲۱	۰/۰۳
میزان مطالعه والدین	۱/۳٤	۰/۱۳۵	۰/۵۱۷	۷/٤	۰/۰۰۰

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-09-09]

شماره ۳۶،
دوره شانزدهم،
سال دوم،
زمستان ۱۴۰۳
صص ۱-۱۳

طبقه اجتماعی خانواده	۰/۲۱	۰/۸۹۹	۰/۱۰۲	۲/٤	۰/۰۵
آگاهی والدین	۰/۱۱٤	۰/٦۲٤	۰/۱۰٦	۰/٦۱	۰/۰۲
میزان استفاده والدین از رسانه‌ها	۰/۳۱٦	۰/٤۱۲	۰/۱۱۸	۰/۰۸	۰/۰٤
محل سکونت والدین	۰/۱۸۷	۰/۱۵۷	۰/۲۱٤	۰/۲۱	۰/۰۵

بر اساس جدول ۱۹-٤ ضرایب آزمون تحلیلی رگرسیون پیشرفت تحصیلی متغیرهای تأثیرگذار تحصیلات والدین با بتای ۰/۱۳۳ و وضعیت شغلی والدین با بتای ۰/۱٤٤ و میزان مطالعه والدین با بتای ۰/۵۱۷ و طبقه اجتماعی خانواده با بتای ۰/۱۰۲ و آگاهی والدین با بتای ۰/۱۰٦ و میزان استفاده والدین از رسانه‌ها با بتای ۰/۱۱۸ و محل سکونت والدین با بتای ۰/۱۰۲ توانسته‌اند بر متغیر پیشرفت تحصیلی مؤثر باشند قابل‌ذکر است بیش‌ترین بتا متعلق به متغیر میزان مطالعه والدین است.

فرضیه اصلی تحقیق

به استناد جدول ٤-۱۱ ضریب همبستگی بین عوامل فرهنگی و اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر بین عوامل فرهنگی و اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر رابطه معنادار وجود دارد. بر اساس نتایج حاصله از آزمون ضریب همبستگی بین عوامل فرهنگی و اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی رابطه معنادار وجود دارد زیرا سطح معناداری ۰۱٪ می‌باشد.

یافته‌های پژوهش حاکی از این است که عوامل اجتماعی و فرهنگی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهرستان بوشهر تأثیر مثبت و معناداری دارد در میان عوامل اجتماعی موقعیت شغلی، و تحصیلات والدین نقش اساسی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ایفا کرده است به‌نحوی‌که که فرضیه با ۹۹٪ احتمال مورد تأیید است. نتایج این پژوهش با پژوهش احمدیان و همکاران (۱۳۸٤)در شهر ورامین همخوانی و مطابقت دارد.

ارائه مدل تحقیق بر اساس نتایج تحلیل عاملی (تحلیل مسیر)

تحلیل مسیر روشی برای مطالعه تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرهایی که علت گرفته‌شده‌اند در متغیرهایی که معلول فرض شده‌اند بکار گرفته می‌شود. از تحلیل مسیر برای کشف علت‌ها استفاده نمی‌شود بلکه این روش در مورد مدل‌هایی به کار می‌رود که بر مبنای دانش و ملاحظات نظری تدوین‌شده باشد.

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-09-09]

شماره ۳۶،
دوره شانزدهم،
سال دوم،
زمستان ۱۴۰۳
صص ۱-۱۳

شکل ۵-۱ طراحی مدل تحقیق بر اساس نتایج تحلیل عاملی (تحلیل مسیر)

پیشنهادها

پیشنهادهای کاربردی

۱- سعی کنیم اولویت تجربه‌های دانش‌آموزان برای آن‌ها جالب باشد، احساس موفقیت اولیه اعتمادبه‌نفس آن‌ها را افزایش می‌دهد. این موضوع در مسابقات ورزشی نیز مشهود است.

۲- برای موفقیت دانش‌آموزان پاداش در نظر بگیریم. منتظر نباشیم تا افت تحصیلی اتفاق افتد و سپس موفقیت را تحسین کنیم.

۳- با احترام گذاشتن به تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان، هرگز آن‌ها را با یکدیگر مقایسه نکنیم.

٤- دانش‌آموزان را در کلاس کم‌تر درگیر مسائل عاطفی منفی نماییم و نسبت به حساسیت‌های عاطفی آنان آشنا و در کاهش آن کوشا باشیم. سخت‌گیری و انضباط شدید، تبعیض، بیان قضاوت‌های منفی و خبرهای ناخوشایند ازجمله عواملی است که موجب درگیری ذهنی و کاهش علاقه به یادگیری می‌شود.

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-09-09]

شماره ۳۶،
دوره شانزدهم،
سال دوم،
زمستان ۱۴۰۳
صص ۱-۱۳

۵- بلافاصله پس از آزمون یا پرسش کلاسی، دانش‌آموزان را از نتیجه کار آگاه کنید.

٦- برای اینکه دانش‌آموزان بداند، در طول تدریس به دنبال آموختن به چیزی باشد، بیان اهداف آموزشی مورد انتظار از او را در ابتدای درس فراموش نکنیم.

۷- چگونگی یادگیری و نحوه انجام کار برای دانش‌آموزان مشخص شود.

۸- به‌منظور افزایش حس کفایت در دانش‌آموزان از او بخواهیم مطالب یاد گرفته‌شده را به دوستان یا کلاس آموزش دهد.

۹- در مورد مشکلات درسی دانش‌آموزان و ریشه‌یابی آن، با او تبادل‌نظر و گفت‌وگو کنیم.

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-09-09]

شماره ۳۶،
دوره شانزدهم،
سال دوم،
زمستان ۱۴۰۳
صص ۱-۱۳

منابع

باربارامک کومبز، جیمز پاپ، (۱۳۸۲)، **رهیافت‌ها و راهکارهای عملی برای معلمان**، ترجمه: دکتر ابراهیمی قوام، صغری، انتشارات رشد.

بیابانگرد، اسماعیل، (۱۳۸٤)، **روش‌های افزایش عزت‌نفس در کودکان و نوجوانان**، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، چاپ هشتم.

بیلر، رابرت، (۱۳۷۸)، **کاربرد روان‌شناسی در آموزش**، ترجمه: پروین کدیور، جلد اول، مرکز نشر دانشگاهی.

پارسا، محمد، (۱۳۸۱)، **روان‌شناسی یادگیری بر بنیاد نظریه‌ها**، چاپ اول، انتشارات بعثت.

تقوی، رضا و همکاران، (۱۳۸٤)، **ارتباط ویژگی‌های یادگیری با پیشرفت تحصیلی**، انتشارات دانشگاه مشهد.

جزوه خلاصه مقالات نخستین سمینار ارائه یافته‌های پژوهشی علوم تربیتی و روان‌شناسی در استان خوزستان در سال (۱۳۸۲).

خداپناهی، محمدکریم، (۱۳۸٦)، **انگیزش و هیجان**: انتشارات سمت.

دلاور، علی، (۱۳۸۰)، **روش‌های تحقیق در علوم تربیتی**، انتشارات دانشگاه پیام نور.

دیبوراجی، استیک، (۱۳۸۵)، **انگیزش برای یادگیری، (از نظریه تا عمل)**، ترجمه: حسن‌زاده، رمضان و عموئی، نرجس، انتشارات دنیای پژوهش، دانشگاه فردوسی.

دینک میر، (۱۳۹۲)، **تشویق کودکان به یادگیری**، ترجمه: رضوانی، آستان قدس.

ساموئل بال، (۱۳۷۳)، **انگیزش در آموزش‌وپرورش**، ترجمه: دکتر مسدس، سید علی‌اصغر، انتشارات دانشگاه شیراز.

سیف، علی اکبر، (۱۳۷٦)، **روان‌شناسی پرورشی**، انتشارات آگاه، چاپ اول.

شعاری نژاد، علی اکبر، (۱۳۸۰)، **روان‌شناسی یادگیری و کاربرد آن در آموزش**، انتشارات قدس.

طالقانی، محمود، (۱۳۹۱)، **روش‌های تحقیق در علوم اجتماعی**، انتشارات سمت.

علاقه بند، علی، (۱۳۸٤)، **کاربرد نامناسب روش‌های یادگیری به نقل از جزوه آموزشی**، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس تهران.

فتحی، عبدالله، (۱۳۸۱)، **زمینه‌های پیشرفت تحصیلی**، انتشارات وزارت آموزش‌وپرورش تهران.

قائمی، محمود، (۱۳۸۵)، **آموزش و پرورش مقدماتی همگانی**، انتشارات وزارت آموزش‌وپرورش تهران.

قرایی مقدم، امان، (۱۳۸۱)، **جامعه‌شناسی آموزش‌وپرورش**، انتشارات سمت چاپ هفتم.

Haidet, P., Daines, J., Paterniti, D., Hechtel, L., Chang, T., Tseng, E., et al., (2002), Medical Students' attitudes toward the Doctor-Patient relationship, Medical Education, 36: 568-574.

Rees, CE., McPherson, AC., Sheard, CE., (2002), A Qualitative study to explore undergraduate medical students' attitudes towards communication skills learning, Medical Teacher, 24 (3): 289-293.

Royston, V., (1997), How do medical students learn to communicate with patients? A study of fourth2003, 17: 315-410, year medical students' attitude to Doctor-Patientcommunication, Medical Teacher, 19 (4): 257-62.

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-09-09]

شماره ۳۶،
دوره شانزدهم،
سال دوم،
زمستان ۱۴۰۳
صص ۱-۱۳

Suzuki, LT., McLeod, H., Haufman, DM., Langille, DB., Sargeant, J., (2002), Implementing a communication skills programme in medical schools: needs assessment and program change, Medical Education, 36: 115-124.

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-09-09]

فصلنامه رویکردهای پژوهشی نو در علوم مدیریت

شماره ۳۶،
دوره شانزدهم،
سال دوم،
زمستان ۱۴۰۳
صص ۱–۱۳

Designing a Model to Determine the Cultural and Social Factors Affecting the Academic Achievement of Students (Case Study: Primary School Students in Bushehr County)

Azam Jokar[13], Mohammad Behroozi[14]

Abstract

The present study aims to design a model to determine the cultural and social factors affecting the academic achievement of students (case study of primary school students in Bushehr County). The statistical population consists of primary school students in Bushehr County, and the sample includes 100 students. The measurement tools in this research are a 33-item questionnaire on academic achievement and a 20-item questionnaire on cultural and social factors. The findings indicate that there is a significant relationship between cultural and social factors and the academic achievement of primary school students in Bushehr County, as demonstrated in the main hypothesis of the research. Based on the results obtained from the correlation coefficient test, there is a significant relationship between cultural and social factors and academic achievement, with a significance level of 0.01%. This hypothesis is confirmed with a 99% probability. In the first hypothesis, it was found that there is a significant relationship between social factors and the academic achievement of primary school students in Bushehr County. The results from the correlation coefficient test also indicate a significant relationship between social factors and the academic achievement of primary school students. Furthermore, based on the results obtained from the correlation coefficient test, there is a significant relationship between cultural factors and the academic achievement of students, which is confirmed with a 97% probability. The overall results of the research suggest that there is a significant relationship between cultural and social factors and the academic achievement of primary school students in Bushehr County.

Keywords: Cultural Factors, Social Factors, Academic Achievement, Students, Primary School, Bushehr County

[13] Responsible Expert of Assessment, Education Administration of Genaveh, and Master's Degree Graduate in Educational Management, Islamic Azad University, Bushehr Branch, Bushehr, Iran (Corresponding Author)
[14] Department of Educational Management, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran

[Downloaded from jnraims.ir on 2026-09-09]